

Съобщение за пресата

Люксембург, 15 юни 2022 г.

Преодоляване на разделението в областта на иновациите — необходимо е по-активно участие от страна на държавите членки

С цел да се преодолее трайното разделение в областта на научните изследвания и иновациите (НИИ) и да се отключи потенциалът за високи постижения в държавите със слаби показатели, Европейската комисия предприема специални мерки (известни като мерки за разширяване на участието), целящи да подобрят достъпа на тези държави до ключово финансиране от ЕС. В публикувания днес от Европейската сметна палата (ЕСП) доклад се заключава обаче, че истинската промяна зависи предимно от националните правителства, които трябва да превърнат НИИ в приоритет, за да се засилят инвестициите и да се ускорят реформите в тази област. Мерките за разширяване на участието могат да дадат само начален тласък на напредъка в тези държави, но не са достатъчни сами по себе си, за да се осъществят необходимите промени в националните екосистеми за НИИ.

Участието в многогодишните програми на ЕС в областта на НИИ се основава на високи научни постижения, което означава, че се избират само най-добрите предложения. В резултат на това изследователите и иноваторите от държавите с ниски резултати, където екосистемите за НИИ са по-слабо развити, се сблъскват с трудности в конкуренцията със своите колеги от държавите с по-добри показатели в тази сфера и по-рядко успяват да спечелят участие в програмите, което на свой ред ограничава потенциала на техните държави за преодоляване на недостатъците в областта на НИИ. За да прекъсне този порочен кръг, ЕС е предприел мерки, с които цели да разшири участието в програмата за финансиране „Хоризонт 2020“ за периода 2014—2020 г. Мерките са насочени към тринадесетте държави, които се присъединиха към ЕС от 2004 г. насам, както и към Люксембург и Португалия.

„За да се разгърне потенциалът на ЕС и да се преодолее разделението между водещите иноватори и тези със скромни резултати, трябва да се предостави възможност на изследователите от целия ЕС да се възползват от неговите програми за финансиране“, заяви Ивана Малетич, членът на ЕСП, отговарящ за доклада. *„Комисията помага на държавите със слаби показатели да наваксат изоставането си, но нейната подкрепа не решава всички въпроси и може да бъде единствено катализатор за промените. За да се прекъсне порочният кръг, е необходима пълната ангажираност на държавите членки.“*

Настоящото съобщение за пресата има за цел да представи основните послания на изготвения от Европейската сметна палата специален доклад. Пълният текст на документа е публикуван на eca.europa.eu.

ECA Press

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditors eca.europa.eu

Одиторите стигнаха до заключението, че мерките за разширяване изпълняват предназначението си, тъй като са насочени към преодоляване на причините за слабите резултати в областта на НИИ на някои държави — членки на ЕС, и тяхното ограничено участие в последователни рамкови програми на Съюза. ЕСП обаче отправя критики във връзка с факта, че проектите в рамките на мерките за разширяване на участието са съсредоточени само в няколко държави. Това води до риск от продължаване на порочния кръг, тъй като някои от целевите държави продължават да се възползват в значително по-малка степен от тези мерки. Одиторите отправят призив към Комисията да се стреми да разпределя проектите така, че да се избягва концентрацията на мнозинството от тях в няколко държави, и да предприеме действия за постигане на по-широкообхватно участие в случай на значителни дисбаланси.

Най-важният фактор за резултатите на дадена държава са нивата на инвестициите и реформите в областта на НИИ. През 2020 г. в ЕС средното ниво на инвестициите в НИИ е било 2,3 % от БВП, което е под целевата стойност от 3 %. От петнадесетте държави, обхванати от мерките за разширяване на участието, само Словения и Чехия са инвестирали над 2 %. Освен това не всички държави са се възползвали от механизма за подкрепа в областта на политиките (PSF) — един от поредицата инструменти на политиката, предоставени от Комисията за насърчаване на националните реформи. Държавите са имали свобода да решат дали и как да изпълнят препоръките, отправени от Комисията в контекста на този механизъм, което означава, че той е разполагал с ограничени възможности да стимулира необходимите промени. Въпреки това Комисията е използвала придобитите знания от дейностите в рамките на PSF при изготвянето на оценките за НИИ на държавите в процеса на годишната координация на икономическите и фискалните политики (известен като „европейски семестър“).

Тъй като повечето проекти в рамките на мерките за разширяване на участието все още не са приключили, тяхното пълно въздействие ще се разгърне едва през следващите години. Одиторите установиха, че проектите все пак са започнали да дават първи обещаващи резултати, например по отношение на броя на научните публикации, участието в мрежи и достъпа до по-голяма безвъзмездна финансова помощ. Тези проекти обаче също така са срещнали трудности при навременното осигуряване на допълнително финансиране, наемането на международни научни работници и най-важното — постигането на устойчивост чрез генериране на собствени приходи. Одиторите анализираха две мерки, които целят да постигнат дълготрайни ефекти за бенефициентите: сформирание на екипи (подкрепа на центрове за високи постижения) и председатели на европейското научноизследователско пространство (привличане на изтъкнати учени в научноизследователските институции). ЕСП установи, че бенефициентите на тези мерки са имали ограничени възможности да използват резултатите от своите научни изследвания в практиката.

Обща информация

От 1984 г. насам ЕС предоставя подкрепа за НИИ посредством последователни рамкови програми, като „Хоризонт 2020“ (която обхваща периода 2014—2020 г. и разполага с бюджет от 76,4 млрд. евро) и „Хоризонт Европа“ (2021—2027 г., 95,5 млрд. евро). Сред причините за слабите резултати на някои държави в областта на НИИ и ниските им нива на участие в „Хоризонт 2020“ са недостатъчно развитите екосистеми за НИИ (например разпокъсано управление или ограничени инвестиции), недостигът на квалифицирани кадри („изтичането на мозъци“) и ограничената интернационализация на институциите за НИИ. Целта на мерките за разширяване на участието е да се повиши капацитетът на

научноизследователските институти в изоставащите държави, като им се предостави подкрепа за изграждането на мрежи, установяването на сътрудничество с водещи институции и привличането на висококвалифицирани кадри. Бюджетът на тези мерки за периода 2014—2020 г. е 935 млн. евро по „Хоризонт 2020“ и 2,95 млрд. евро за периода 2021—2027 г. по „Хоризонт Европа“. Всички държави членки, обхванати от мерките за разширяване на участието по „Хоризонт 2020“, са запазили своя статут на такива държави и в рамките на „Хоризонт Европа“, с изключение на Люксембург, който е заменен от Гърция.

Специален доклад 15/2022 „Мерките за разширяване на участието в „Хоризонт 2020“ са добре планирани, но постигането на трайна промяна ще зависи предимно от усилията на националните органи“ е публикуван на уебсайта на ЕСП (eca.europa.eu). По-късно тази година ЕСП планира да публикува специален доклад относно полезните взаимодействия между „Хоризонт 2020“ и Европейските структурни и инвестиционни фондове.

За контакт с пресслужбата

Пресслужба на ЕСП: press@eca.europa.eu

- Damijan Fišer: damijan.fiser@eca.europa.eu — Моб. тел. (+352) 621 552 224
- Vincent Bourgeois: vincent.bourgeois@eca.europa.eu — Моб. тел. (+352) 691 551 502
- Claudia Spiti: claudia.spiti@eca.europa.eu — Моб. тел. (+352) 691 553 547